

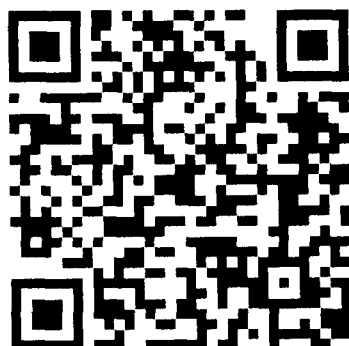
Збірник наукових матеріалів
XXVII Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ
У РОЗВИТКУ НАУКИ»

18 лютого 2019 року

Частина 4

м. Вінниця

Інноваційні пріоритети у розвитку науки, XXVII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 18 лютого 2019 року. – Ч.4, с. 98.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XXVII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Інноваційні пріоритети у розвитку науки», 18 лютого 2019 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Педагогічні науки

<i>Alifanova S., Razan A.</i> INTRODUCING HERMENEUTIC STRATEGIES INTO HOME READING CLASSROOM	5
<i>Бондарева Г.М.</i> ЭФФЕКТИВНЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ ЗАНЯТИЙ ПО САМООБСЛУЖИВАНИЮ С ДЕТЬМИ-ИНВАЛИДАМИ	9
<i>Борзик О.Б., Жибер Ю.Д.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОДЕЛІ «ПОЛІЛОГ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	15
<i>Боровець О.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	20
<i>Бугайова А.С.</i> МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	23
<i>Васильєва О.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АКТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ В СИСТЕМІ АГРАРНОЇ ОСВІТИ	27
<i>Винник В.Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУПАХ	31
<i>Драшко О.М.</i> СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	37
<i>Dubchak I.</i> INNOVATIONS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	42
<i>Ігнатенко Н.В.</i> ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ	45
<i>Казимірчук Р.І.</i> ВИКОРИСТАННЯ ДИСКУСІЇ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	50
<i>Кірик І.</i> ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	54
<i>Король Т.А.</i> СПОРТИВНІ ІГРИ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ	58
<i>Күзнецова А.А.</i> ВЫБОР ФОРМ И МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ОТДЕЛЕНИЯ	63
<i>Ланко Г.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ БІБЛІОТЕРАПІЇ, КАЗКОТЕРАПІЇ, ЛЯЛЬКОТЕРАПІЇ В РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ	66

<i>Люлька Г.А.</i> МІСЦЕ ТОЛЕРАНТНОСТІ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ	73
<i>Молчанюк О.В.</i> ДІАГНОСТИКА ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	76
<i>Наточий Л.О.</i> РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ (КІНЕЦЬ ХХ-ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)	82
<i>Нищук К.Д.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я» У ВАШКОВЕЦЬКОМУ МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	88
<i>Шаповалова Н. В., Бублик А. С.</i> ГЕОМЕТРИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ФІГУР НА ПЛОЩИНІ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ СТВОРЕННІ ОРНАМЕНТІВ	92

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

Ігнатенко Н. В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Серед дидактичних технологій спрямованих на інтенсифікацію уроку, особливе місце посідає проблемне навчання. Без сумніву, сучасний вчитель у своїй практичній діяльності широко застосовує увесь арсенал напрацьованих педагогікою дидактичних технологій, тому, проблемне навчання не слід сприймати як універсальний вид навчання. Проте жодна із технологій не є настільки сприятливою для розкриття та реалізації мислинневого потенціалу учнів, як воно. Активізація навчальної діяльності учнів шляхом залучення їх до пошукової діяльності та самостійного розв'язання навчальних проблем сприяє розвитку творчих здібностей, формуванню психологічної установки на подолання пізнавальних труднощів, виникненню відчуття особистої відповідальності за якість набутих знань.

Концептуальні засади технології проблемного навчання ґрунтуються на теоретичних висновках американського філософа, психолога і педагога Дж.Дьюї (1859 – 1952 рр.). Розмірковуючи над проблемою оптимізації якості освіти, учений виокремив три умови успішного навчання: проблематизація навчального матеріалу (знання засвоюються лише внаслідок здивування і зацікавлення); активність суб'єктів навчання (знання повинні засвоюватися з «апетитом»); зв'язок навчання із життям або подальшою практичною діяльністю (у такому випадку формується мотив до навчання, адже суб'єкт розуміє, для чого вчиться).

Ідеї Дж.Дьюї пропагувались і трансформувались у світовій практиці протягом наступних десятиліть, зокрема концепцію функціонування проблемного

навчання як цілісної методичної системи, що об'єднує різноманітні методи та прийоми навчання, створив М.Махмутов.

Розробці методики проблемного навчання з позиції психології навчальної діяльності сучасна дидактика завдячує науковим працям А. Леонтьєва, П. Гальперіна, В. Давидова, Н. Менчинської, Н. Галізної та ін.

Особливості функціонування проблемності, а також вплив проблемної ситуації на пізнавальну активність та психологічний стан особистості досліджували М. Скаткін, І. Лернер.

На сучасному етапі проблемою розвиваючого навчання займаються А. Алексюк, В. Андрущенко, В. Безпалько, С. Гончаренко, І. Підласий, Г. Селевко, С. Терно, І. Дичківська, В. Давидов, В. Ягупов, С. Снапковська та інші.

Разом з тим, маючи беззаперечні переваги у реалізації мети та завдань реформування сучасного загальноосвітнього закладу, проблемне навчання залишається найбільш складною і найменш методично адаптованою для школи технологією навчання.

Аналіз наукових праць з окресленої проблеми дозволяє розглядати проблемне навчання як цілісну диференційовану технологію розвиваючої освіти, спрямовану на динамічне засвоєння учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення їх до наукового пошуку та творчості. В основі такого навчання лежить інтелектуальна активність людини, що ґрунтується на високому рівні пізнавальної мотивації – свідомої потреби в навчально-пізнавальній діяльності.

Проблемне навчання розпочинається зі створення проблемної ситуації. Проблемна ситуація – це психологічний стан, який виникає у результаті мислинневої взаємодії суб'єкта (учня) з об'єктом (навчальним матеріалом), що викликає пізнавальну потребу розкрити суть суперечливих процесів або явищ, які вивчаються [1, с. 124]. Такий стан викликає пізнавальну потребу, яка, своєю чергою спричиняючи пошукову активність, виявляється через пізнавальний мотив і опредмечується у вигляді проблеми, що, наближаючи момент відкриття

учнем суб'єктивно нового знання, стимулює його до постановки особистої навчальної мети та завдань.

Процес формування навчальної потреби проходить в декілька етапів: а) постановка навчальної мети, аналіз проблеми; б) усвідомлення суті проблеми; в) словесне формулювання проблеми. Як наслідок, навчальний процес нагадує безперервний ланцюг педагогічних дій: проблемна ситуація – пошук способів її рішення – вирішення проблеми [2, с. 24].

Вихід із проблемної ситуації передбачає пошук відповідей на проблемні запитання та розв'язання низки проблемних завдань чи задач.

Проблемне запитання – це запитання, на яке не має готової відповіді. Її учень шукає самостійно шляхом проведення ряду мислительних операцій, таких як аналіз, порівняння, синтез, узагальнення тощо [3, с. 23]. На відміну від звичайного, проблемне запитання має перетворюючий характер і не обмежується пригадуванням або відтворенням раніше набутих знань. Крім того, проблемне запитання має здатність виводити на поверхню глибинний зміст проблеми і містить у собі дослідницьке начало. Наприклад, при вивченні політичної роздробленості Київської Русі в другій половині XI ст. – першій половині XIII ст. учнів можна попросити назвати відомі їм причини політичної роздробленості Київської Русі, або ж поставити запитання *«Чим відрізнялася політична роздробленість Київської Русі у другій половині XI ст. – першій половині XIII ст. від подібної ситуації у Франції?»*.

У першому випадку маємо приклад запитання відтворювального типу, відповідь на яке вимагає перелічення фактів, прописаних у будь-якому підручнику з історії України, у другому – запитання, що потребує багатофакторного аналізу: розуміння закономірностей феодальної роздробленості як історичного явища, усвідомлення характерних рис цього явища на різних територіях, здатності до порівняльної характеристики та узагальненої відповіді.

Зауважимо також, що проблемне запитання можна розглядати з позиції його об'єктивності чи суб'єктивності. Об'єктивний характер запитання має у випадку, коли не існує єдиного наукового підходу до відповіді на нього.

Суб'єктивний – коли відповідь існує, але учень не володіє методикою наукового аналізу, необхідною для її пошуку [4, с. 346]. Як в першому, так і в другому випадках дидактичне ускладнення, що виникає в процесі пошуку відповідей на запитання, спонукає учня до аналітичної діяльності, а відтак робить його активним учасником навчального процесу.

Проблемне запитання ускладнюється та набуває дослідницького характеру трансформуючись у проблемне завдання.

Проблемне завдання – це вид координованої педагогом пошуково-пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на поетапне розв'язання ними низки навчальних проблем, з метою засвоєння нових знань, формування умінь та навичок. Процес формування навчальної проблеми здійснюється у декілька етапів: а) аналіз ситуації; б) усвідомлення суті проблеми; в) словесне формулювання проблеми; г) розв'язання проблеми [4, с. 128].

Оскільки головною ознакою навчальної проблеми є наявність суперечливої інформації або ситуації, то розв'язання проблемних завдань відбувається у формі пошуку. Опрацьовуючи широкий спектр історичних інтерпретацій, включаючи академічну історію, історичну белетристику, художню літературу, дані народного фольклору і т. ін., учні повинні обґрунтовано висловити власну позицію щодо оцінки того чи іншого історичного факту або явища.

Різновидом проблемного завдання є проблемна задача.

Проблемна задача – це форма подачі навчального матеріалу з наперед заданими умовами і невідомими даними. Пошук цих даних вимагає від учня активної розумової діяльності, аналізу фактів, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків. Часто задача містить у собі реальне або удаване протиріччя, яке викликає пізнавальне ускладнення. Як і у випадку з проблемними запитаннями і завданнями, проблемну задачу не можна розв'язати лише шляхом пригадування здобутих раніше знань, необхідно розмірковувати, шукати зв'язки, добирати докази [3, с. 21].

Структуру проблемної задачі характеризують три компоненти: дані (умова), вимога та невідоме. Рішення такої задачі може бути у формі

словесного міркування, письмових висновків, есе, навчальних проектів тощо.

Безумовно виконання подібних завдань вимагає від учня наявності певного рівня теоретичної та практичної підготовки. Підготовленість учня до проблемного навчання у цьому сенсі визначається насамперед його вмінням побачити запропоновану вчителем проблему, сформулювати її, знайти шляхи вирішення й вирішити ефективними прийомами.

Отже, проблемне навчання - це сукупність методів та прийомів, за допомогою яких для учнів створюється проблемна ситуація, формуються проблеми, здійснюється пошук шляхів їх вирішення.

На відміну від традиційного, проблемне навчання опирається не лише на пізнання історичних фактів та подій, а й на розкриття причинно-наслідкових зв'язків. Відтак правильне формулювання навчальної проблеми - одне із головних завдань, від якого залежить успіх та результативність навчального процесу.

Література:

1. Матюшкін О. М. Проблемні ситуації в мисленні та навчанні. Москва : Педагогіка, 1972. 146 с.
2. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. Москва : Педагогика, 1986. 240 с.
3. Брушлинский А. Н. Психология мышления и проблемного обучения. Москва. 1983. 93 с.

контексті конкретних, часто значно віддалених від них у часі і просторі, а тому – чужих і не зрозумілих історичних умов. Для ігрового імітування доречно використати такі тематичні напрямки як:

– *історичні кризи*, або важливі поворотні моменти в недавній історії, у яких політичні або військові лідери опиняються в складних альтернативних ситуаціях, що передбачають як позитивні, так і негативні варіанти їх розв'язання. Наприклад: *військове втручання у внутрішні справи інших держав; призупинення природних демократичних процесів із-за державної економічної чи урядової кризи;*

– *вступ до союзу з іншими державами тощо; процеси прийняття складних, доленосних рішень які в подальшому вплинули на долю багатьох країн світу.* Наприклад, імітація подальших подій: *Паризька мирна конференція 1919 року; Ялтинська конференція 1945 року; Рішення НАТО про заходи спрямовані проти Сербії на захист Косово тощо;*

– *історичні розслідування та дослідження за напрямками: екологічні проблеми; расизм і права меншин; рівноправ'я між чоловіками і жінками; свобода віросповідання та віротерпимість тощо;*

– *імітація роботи відділу новин, редакції газети тощо.* Подібна модель ефективна при дослідженні інтерпретацій. Наприклад, як неоднозначно одна і та ж подія може висвітлюватись у засобах масової інформації різних країн чи різних політичних об'єднань.

Практикою доведено, що використання ігрових імітацій дає позитивний результат на різних етапах вивчення історії в школі. Проте, успіх або невдача у їх використанні значною мірою залежить від рівня сформованості цілого ряду предметних компетентностей учасників гри. Для їх формування вчитель може скористатися методичним арсеналом групи не імітаційних ігор. Так, систематичне застосування багатовекторних *ігор вікторинного типу* які мають командний характер і розраховані на засвоєння учнями історичних понять, дат, імен, дозволить учителеві відпрацювати з учнями навички налагодження зв'язків між історичними явищами, зіставлення відомих та невідомих фактів, уміння робити висновки, доводити власну думку, орієнтуватися в деталях різних історичних епох тощо. Типологічною особливістю цих ігор є протистояння, подолання якого спрямоване на формування предметних компетентностей; проведення *тренінгових ігор* сприятиме накопиченню досвіду визначення послідовності подій, виокремлення сутнісних ознак історичного періоду; навчить знаходити взаємозв'язок між географічними об'єктами та подіями; сформує навички аналізу та узагальнення інформації з історичних джерел, виділення у них головних ідей; дозволить поуправлятися в аргументованому висловлюванні на основі міркування та доведення; тлумаченні понять, аналізі та узагальненні фактів, явищ, процесів, встановлююванні причинно-наслідкових зв'язків, оцінці історичних фактів, подій, постатей; вправління у *ретроспективних іграх*, в основі яких інсценування історичного сюжету дозволить навчити учнів виокремлювати з джерельної бази історичного пізнання необхідну інформації для подальшого узагальнення і використовувати її для формування об'єктивної картини світопізнання.

Таким чином, застосування дидактичних ігор як засобу формування предметних компетентностей на уроках історії здійснюється на основі чітко поставлених цілей уроку або його етапу, контролю з боку вчителя й взаємо- та самоконтролю з боку учнів, рефлексії діяльності, а також цілеспрямованості, систематичності, консеквентного збільшення складності, чергування рольових та тренінгових ігор, що передбачає досягнення позитивного результату у вигляді формування історичних компетентностей. Однак це не єдиний критерій. Використання дидактичних ігор на уроках історії обумовлене також віковими особливостями учнів. З погляду на це, в середніх класах, учням яких притаманна дитяча яскравість та безпосередність сприймання, бурхливий розвиток уяви, фантазії, легкість входження в образ, а також прагнення до накопичення інформації, доцільно застосовувати ретроспективні ігри та проблемно-рольові ігри вікторинного типу, в арсеналі яких існує чимало прийомів спрямованих на розвиток уваги пам'яті, критичного мислення, уміння аналізувати історичний матеріал, працювати з історичною картою, правильно застосовувати лічбу років в історії, давати характеристику історичним подіям та особам тощо.

Особливостями ігор у старших класах є спрямованість на пошук власного місця у суспільстві, самоутвердження в ньому, іронічність, гумористичне забарвлення, прагнення до розіграшу, орієнтація на мовну діяльність. Тому на цьому віковому етапі, крім використання зазначених вище (ретроспективних та проблемно-рольових ігор вікторинного типу) типів ігор, доречно застосовувати проблемно-рольові ігри дискусійного характеру та імітаційні ігри розраховані на формування власної життєвої позиції, поглядів та переконань; розвиток уміння підходити до вивчення історичного матеріалу комплексно з урахуванням неоднозначних за тлумаченням історичних джерел та поглядів на проблему.

Отже, широке використання ігор у навчальному процесі має багато переваг. Проте не кожна ігрова діяльність може бути ефективною. Лише дидактично доцільне її використання та методично виправдана організація дають змогу вважати дидактичну гру ефективним засобом навчання. Крім того, слід пам'ятати, що навчальна гра на уроці – це не самоціль, відтак її вибір та застосування повинні відповідати ряду дидактичних і методичних принципів, серед яких: доступність; новизна; поступове зростання складності; урахування індивідуальних і вікових особливостей учнів; зв'язок ігрової діяльності з іншими формами роботи на уроці.

Використання дидактичних ігор у процесі вивчення історії створює належні умови для активізації та інтенсифікації навчально-виховного процесу. Навчаючись та одночасно отримуючи задоволення, учні отримують широкі перспективи для розвитку природних талантів та здібностей, вчать бути активними і самостійними у виборі власних життєвих позицій. Безумовно, проведення ігрових уроків справа не проста. Та вчительські турботи й витрачений час ні в якому разі не будуть марними, адже навчальний ефект рольових ігор – справді вражаючий. Крім того, ця форма так відмінна від шкільних буднів, що сама собою, як твердять психологи, є надзвичайно важливим чинником для зацікавлення підлітків – загалом байдужих до навчання.